VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Taloudellinen katsaus

Kesä 2016

Valtiovarainministeriön julkaisu – 24a/2016

Talousnäkymät

Sisällysluettelo

Tiivistelmä **3**

Johdanto **5**

Kansainvälinen talous **9**

Kysyntä ja tarjonta **12**

Työllisyys, hinnat ja palkat **17**

Julkinen talous **20**

Taustakuvat **22**

Lisätietoja **23**

Lukuohjeet ja tulostusversio **24**

Tiivistelmä

- Kuluvana vuonna Suomen BKT:n ennustetaan kasvavan 1,4 % ja seuraavina kahtena vuonna talouskasvuksi ennustetaan 1,0 % ja 1,3 %.
- Globaali elpyminen pysyy heikkona. Maailman ostovoimakorjatun BKT:n kasvu jää 3,1 prosenttiin v. 2016 ja kiihtyy vain vähän vuosina 2017 ja 2018. Kasvu on hitainta sitten finanssikriisin ja alle pitkän aikavälin keskiarvon.
- Tänä vuonna yksityisen kulutuksen kasvu on suhdannetilanteeseen nähden vahvaa. Kulutuksen kasvua tukevat kotitalouksien reaalitulojen kasvu, kuluttajien odotusten vahvistuminen ja omalta osaltaan säästämisasteen aleneminen. Myös yksityiset investoinnit lisääntyvät tänä vuonna ja erityisesti rakennusinvestoinnit ovat kovassa yli seitsemän prosentin kasvussa.
- Työttömyyden kasvu on ainakin hetkellisesti pysähtynyt sekä Tilastokeskuksen otospohjaisen työvoimatutkimuksen että Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan. Viime vuonna työttömyysaste nousi 9,4 prosenttiin, mutta kuluvan vuoden huhtikuussa työttömyysasteen trendi on laskenut 9,1 prosenttiin.
- Tuotanto on Suomessa vihdoin kasvussa. Koko talouden arvonlisäys lisääntyi viime vuonna 0,7 % ja kasvuneljänneksiä on nyt koossa 5 peräkkäistä. Talouskasvu on saamassa vauhtia yhä useammilla toimialoilla, vaikkakin rakentamista lukuun ottamatta hyvin hitaasti.
- Julkisen talouden alijäämä pieneni viime vuonna alle kolmeen prosenttiin. Rahoitusasema pysyy edelleen alijäämäisenä, vaikka alijäämä pieneneekin sopeutustoimien vuoksi. Julkinen velka suhteessa kokonaistuotantoon ylitti viime vuonna 60 prosentin viitearvon ja velkasuhde jatkaa kasvuaan ennustejaksolla.
- Kilpailukykysopimuksen aikaansaaminen on merkittävä avaus luottamuksen palauttamiselle kotimaiseen talouspolitiikkaan. On kuitenkin muistettava se, että sopimuksen vaikutukset näkyvät reaalitaloudessa vasta viiveellä.

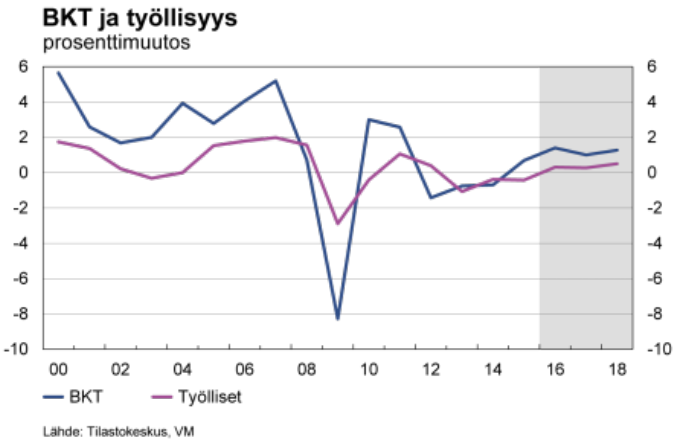

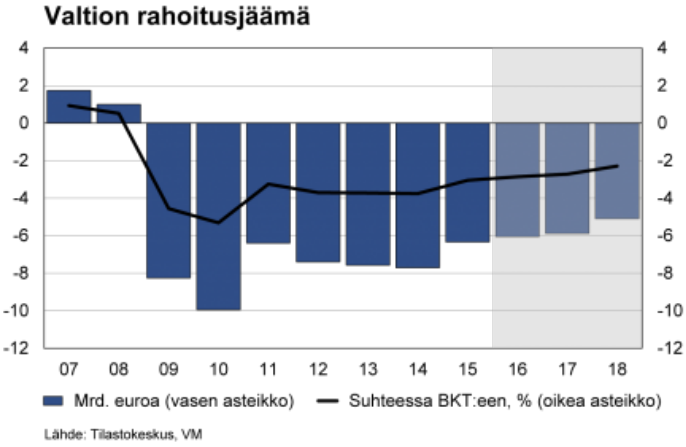

Keskeiset ennusteluvut

	2015 mrd. euroa	2013	2014	2015	2016**	2017**	2018**
		määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	208	-0,8	-0,7	0,7	1,4	1,0	1,3
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	77	0,5	0,0	-0,4	1,8	2,7	3,4
Kokonaistarjonta	284	-0,8	-0,3	0,0	1,5	1,4	1,8
Tavaroiden ja palvelujen vienti	77	1,1	-0,9	0,6	0,8	2,9	3,8
Kulutus	167	0,0	0,3	0,7	1,0	0,2	0,4
yksityinen	116	-0,5	0,6	1,4	1,4	0,7	0,6
julkinen	51	1,1	-0,3	-0,9	0,0	-1,1	0,0
Investoinnit	42	-4,9	-2,6	-1,1	4,4	3,2	3,2
yksityiset	34	-6,6	-3,1	-1,0	4,8	3,8	4,1
julkiset	8	2,6	-0,6	-1,2	2,7	0,6	-0,7
Kokonaiskysyntä	285	-0,4	-0,1	-0,1	0,9	0,9	1,3
kotimainen kysyntä	208	-1,1	0,2	-0,4	1,0	0,2	0,4

Muut keskeiset ennusteluvut

	2013	2014	2015	2016**	2017**	2018**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	203	205	208	212	216	222
Palvelut, määrän muutos, %	-1,4	-0,2	1,1	1,0	0,8	1,2
Koko teollisuus, määrän muutos, %	0,0	-1,7	-0,4	-0,2	1,7	2,8
Työn tuottavuus, muutos, %	0,5	0,0	0,9	0,5	-0,4	1,2
Työlliset, muutos, %	-1,0	-0,4	-0,4	0,3	0,3	0,5
Työllisyysaste, %	68,5	68,3	68,1	68,4	68,7	69,1
Työttömyysaste, %	8,2	8,7	9,4	9,2	9,1	8,7
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,5	1,0	-0,2	0,5	1,2	1,3
Ansiotasoindeksi, muutos, %	2,1	1,4	1,3	1,2	0,8	1,2
Vaihtotase, mrd. euroa	-3,3	-1,9	0,3	0,3	0,3	0,4
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-1,6	-0,9	0,1	0,1	0,2	0,2
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	0,2	0,2	0,0	-0,2	-0,2	-0,1
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	1,9	1,4	0,7	0,6	0,8	1,2
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:een, %	57,5	58,1	58,2	57,9	56,9	56,2
Veroaste, suhteessa BKT:een, %	43,7	43,9	44,5	44,6	43,6	43,2
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-2,6	-3,2	-2,7	-2,4	-2,4	-2,0
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-3,7	-3,8	-3,1	-2,9	-2,7	-2,3
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %	55,4	59,3	63,0	64,6	66,4	66,9
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	44,1	46,3	48,1	49,8	51,5	52,4

Johdanto

Tilastokeskuksen alustavan neljännesvuositilinpidon mukaan Suomen talous kasvoi kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 0,6 % edellisestä neljänneksestä ja myös viime vuoden lopun talouskasvu muodostui aikaisemmin arvioitua hiukan nopeammaksi. Kasvun taustalla oli pitkälti yksityisen kulutuksen suotuisa kehitys. Vientisektorin vaikeudet ovat edelleen jatkuneet. Huolimatta talouden hienoisesta piristymisestä Suomen talouden heikko kehitys jatkuu seuraavien parin vuoden aikana. Kasvunäkymät ovat heikot ja julkisen talouden tilanne ei tule oleellisesti paranemaan.

Ennusteen mukaan Suomen talous kasvaa kuluvana vuonna 1,4 % edelliseen vuoteen verrattuna. Vuoden 2017 kasvuksi muodostuu 1 % ja vuoden 2018 kasvuksi 1,3 %. Kuluvan vuoden kasvun veturina on kotimainen kysyntä. Vuonna 2017 julkinen kulutus tulee supistumaan johtuen julkisen sektorin palkkamenojen alenemisesta kilpailukykysopimuksen mukaisesti.

Maailmantalouden ja – kaupan kasvunäkymät ovat heikentyneet. Kokonaisuudessaan maailmankaupan kasvu tulee olemaan vaisua seuraavien kahden vuoden aikana. Erityisesti raaka-aineita tuottavien kehittyvien talouksien kohdalla talouskehitys on ollut heikkoa ja nopeaa palautumista kasvu-uralle ei ole ennustejaksolla odotettavissa. Kiinan kasvu jää aikaisempaa alhaisemmaksi osittain myös sen takia, että muutos kohti suljetumpaa taloutta ja jopa palveluyhteiskuntaa on ollut ennakoitua nopeampaa. Venäjän taloudessa heikoin vaihe on ohitettu, mutta voimakasta kasvua ei ole näkyvissä johtuen tuotantorakenteen tehottomuudesta ja alhaisina pysyvistä raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnoista.

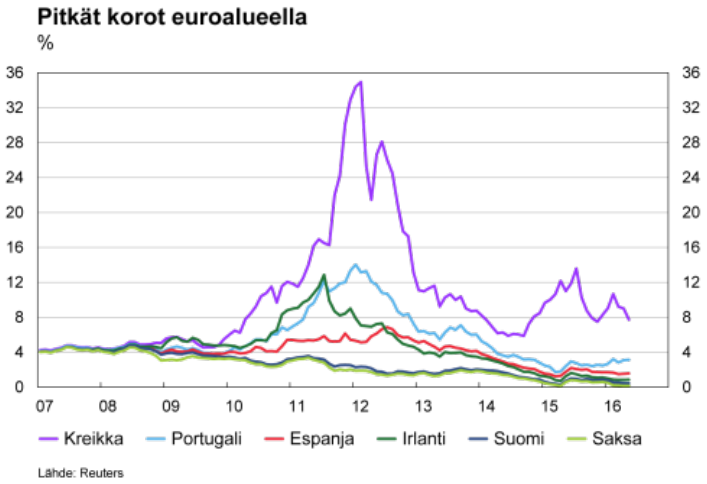

Monien Suomelle tärkeiden kauppakumppaneiden taloudet sitä vastoin kasvavat varsin suopeasti. Erityisesti Ruotsin talous on vahvassa vedossa, kasvu perustuessa etupäässä kotimaisen kysynnän vahvuuteen ja palveluvientiin. Saksan kasvu on edelleen kohtalaisen nopeaa ja se perustuu laajapohjaiseen aktiviteetin lisääntymiseen. Yhdysvaltojen näkymät ovat hiukan heikentyneet, mutta kasvu pysyy kuitenkin pari- prosentin tuntumassa lähivuosina. Ennusteessa ei ole sisällä Brexit-vaihtoehtoa. Jos äänestystulos tukisi Iso-Britannian eroa EU:sta, niin tällöin kansainvälisen talouden kehitys lyhyellä aikavälillä muodostuisi ennustettua heikommaksi ja pitkällä aikavälillä vaikutus riippuisi talouden sopeutumiskyvystä uuteen järjestelmään.

Ennusteen taustaoletukset ovat suurelta osin kasvua tukevia. Keskuspankkien harjoittama rahapolitiikka on edelleen kasvua tukevaa. Euroopan keskuspankki on edelleen laajentanut poikkeuksellisia rahapoliittisia operaatioita ja tulee myös pitämään ohjauskorot historiallisen alhaisina. Lyhyet korot pysyvät negatiivisina koko ennustejakson ja myös kymme-

nen vuoden korkotaso pysyy poikkeuksellisen alhaisena, ollen keskiarvoltaan 1,2 % vuonna 2018.

Euro-dollarikurssin ennustetaan pysyvän hyvin vakaana, noin 1,1:ssä, seuraavat parivuotta. Energian, erityisesti öljyn, alhaisena pysyvä hinta tukee energiaintensiivisten talouksien, kuten Suomen, kasvunäkymiä. Energian hinnan voimakkain aleneminen on ohitettu, mutta ennuste pitää sisällään varsin maltillisen hintojen nousun.

Kuluvana vuonna Suomen BKT:n ennustetaan siis kasvavan 1,4 %. Yksityisen kulutuksen kasvu on suhdannetilanteeseen nähden vahvaa. Kulutuksen kasvua tukevat kotitalouksien reaalitulojen kasvu, kuluttajien odotusten vahvistuminen ja omalta osaltaan säästämisasteen aleneminen. Myös yksityiset investoinnit lisääntyvät tänä vuonna ja erityisesti rakennusinvestoinnit ovat kovassa yli seitsemän prosentin kasvussa. Tavaroiden ja palveluiden viennin näkymät ovat edelleen vaisut. Viennin kasvu jää 0,8 prosenttiin eli vieläkin vientimarkkinoiden kasvua hitaammaksi. Investointien ja kulutuksen kasvun seurauksena tuonti kasvaa vientiä enemmän ja siten nettoviennin vaikutus bruttokansantuotteeseen muodostuu negatiiviseksi.

Teollisuustuotannon heikko kehitys jatkuu edelleen ja tuotanto supistuu 0,2 % edellisvuodesta. Teollisuustuotannon vaimean kehityksen taustalla on erityisesti metalliteollisuus. Palvelutuotannon kasvuksi ennustetaan 1,0 %. Työmarkkinoiden tilanne pysyy edelleen heikkona, joskin työttömyysasteen nousu näyttäisi taittuneen. Kuluvalle vuodelle työttömyysasteen ennuste on 9,2 % ja työllisten ennustetaan kasvavan 0,3 prosentilla edellisvuodesta. Pitkäaikaistyöttömien ja rakennetyöttömien määrä on edelleen nousussa. Työn tuottavuuden kehitys pysyy edelleen vaisuna.

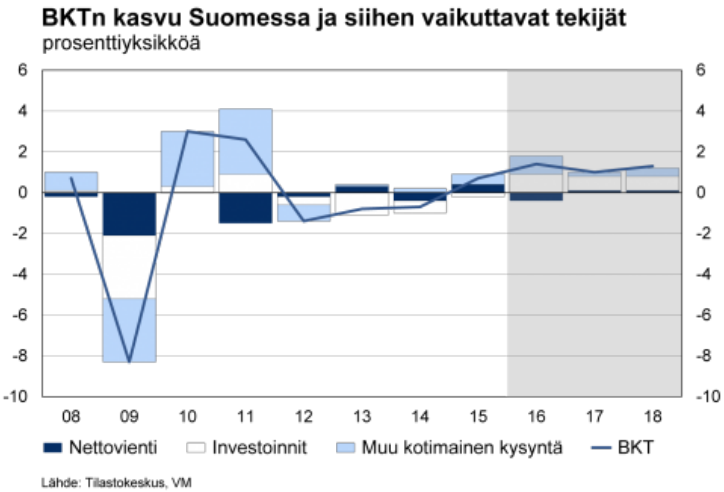

Tänä vuonna hintojen ennustetaan nousevan vain 0,5 prosentilla ja ansiotasoindeksin nousuksi arvioidaan 1,2 %.

Vuoden 2017 kasvuksi muodostuu 1,0 %. Erityisesti yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu johtuen kotitalouksien reaalitulojen alhaisesta kasvusta. Inflaation ennakoidaan kiihtyvän 1,2 prosenttiin edellisvuodesta. Kilpailukykysopimuksen seurauksena palkkasumman kasvu jää lyhyellä aikavälillä vaimeaksi. Erityisesti tämä koskee julkista sektoria, jossa lomarahan väliaikainen leikkaus ja työajan pidentäminen pienentää palkkasummaa.

Yksityisten investointien kasvuvauhti hiukan hiipuu edellisvuodesta johtuen etupäässä rakennusinvestointien kasvun taittumisesta. Vuonna 2017 viennin kasvu kiihtyy 2,8 prosenttiin. Taustalla on kasvun painottuminen Suomen viennille tärkeisiin alueisiin, kuten Eurooppaan ja Yhdysvaltoihin, kehittyvien talouksien sijasta. Nettoviennin vaikutus talouskasvuun kääntyy lievästi positiiviseksi. Kilpailukykysopimuksen seurauksena julkinen kulutus jää 1,1 % edellisvuotta alhaisemmaksi ja siten omalta osaltaan alentaa vuoden 2017 talouskasvua.

Teollisuustuotannon ennustetaan vihdoin vuonna 2017 kääntyvän maltilliseen 1,7 % kasvuun. Taustalla on etupäässä metalliteollisuuden virkoaminen myös muualle

kuin laivanrakennukseen. Palvelutuotannon kasvu jatkaa edelleen maltillista noin prosentin kasvua. Taloudellisen aktiviteetin kasvu on kuitenkin sen verran vaatimatonta, että sillä ei ole suurta vaikutusta työllisyyskehitykseen. Työllisten määrä nousee hiukan ja työttömyysasteeksi ennustetaan 9,1 %. Kilpailukykysopimuksen johdosta nimellispalkkojen nousu jää alle prosentin.

Vuoden 2018 talouskasvuksi ennustetaan 1,3 %. Kilpailukykysopimuksen vaikutus alkaa näkyä reaalitaloudellisessa aktiviteetissa vasta ennustehorisontin lopussa ja suurimmat vaikutukset jäävät tuleville vuosille. Ennusteen mukaan Suomen talous ei siis pääse lähivuosina sellaiseen kasvuun, joka olennaisesti parantaisi työmarkkinoiden ja julkisen talouden tukalaa tilannetta. Ennustekuvan mukaan vuosien 2016 – 2018 kumulatiivinen kasvu jää 3,7 prosenttiin ja BKT:n määrä edelleen vuonna 2018 noin prosentin pienemmäksi kuin edellisessä suhdannehuipussa vuoden 2007 lopulla.

Julkisen talouden alijäämä pieneni viime vuonna alle kolmen prosentin. Rahoitusasema kohenee edelleen, mutta pysyy yhä alijäämäisenä alhaisen talouskasvun ja talouden rakenteellisten ongelmien vuoksi. Ikääntyvä väestö kasvattaa julkisia menoja ja vaimentaa täten samanaikaisesti hallituksen päättämiä sopeutustoimia. Kilpailukykysopimuksen suorien vaikutusten julkiseen talouteen arvioidaan olevan negatiiviset lyhyellä aikavälillä. Julkinen velka suhteessa kokonaistuotantoon ylitti viime vuonna 60 prosentin viitearvon ja velka kasvaa edelleen sekä nimellisesti että suhteessa BKT:hen

Rahoitusmarkkinoilla epävarmuus on jatkunut koko ensimmäisen vuosipuoliskon johtuen useasta syystä. Viimeaikoina epävarmuus Iso-Britannian kansanäänestyksestä koskien eroa EU:sta on painanut markkinoita alasuuntaan. Ylipäänsä pankki- ja rahoitussektorin tulevaisuuteen liittyy huolta ja esimerkiksi Italian pankkisektorin tilasta ei ole täyttä varmuutta. Kuluvan vuoden aikana pankkien osakkeiden hinnat ovat merkittävästi alentuneet.

Kasvua tukevan kevyen rahapolitiikan johdosta on ollut havaittavissa lisääntynyttä riskinottoa ja sijoitusvirtoja on ohjautunut ennen kaikkea asunto- ja osakemarkkinoille. Esimerkiksi Ruotsissa asuntojen hinnat ovat nousseet erittäin voimakkaasti ja on esitetty arvioita asuntohintakuplasta. Rahoitusmarkkinoiden shokkien sietokyky on kuitenkin tällä hetkellä heikko ja siten markkinasentimentti voi nopeasti heilahdella aiheuttaen voimakkaitakin nimellishintojen muutoksia. Rahoitusmarkkinoiden ja reaalitalouden välinen yhteys on nykyoloissa kenties tiiviimpi kuin koskaan aikaisemmin.

Kansainvälisen talouden riskit ovat edelleen pääpiirteisesti negatiivisia. Kiinan kasvun hidastumisen ja talouden rakennemuutoksen vaikutukset kansainväliseen talouteen saattavat olla yllätyksellisiä. Kiinassa myös yksityisen sektorin velkaantuminen jatkuu nopeana ja varallisuuden, kuten asuntojen ja osakkeiden hintojen, nousu on ollut nopeaa. Venäjän taloudellinen tilanne tulee pysymään vaisuna johtuen poliittisesta tilanteesta ja maan kehittymättömästä tuotantorakenteesta.

Kilpailukykysopimuksen aikaansaaminen on merkittävä avaus luottamuksen palauttamiselle kotimaiseen talouspolitiikkaan. On kuitenkin muistettava se, että sopimuksen vaikutukset näkyvät reaalitaloudessa vasta viiveellä. On myös selvää, että Suomi tarvitsee kustannuksiin vaikuttavan sopimuksen lisäksi merkittävän määrän tuotteiden kilpailukykyä parantavia innovaatioita ja kokonaan uusia hyödykkeitä sekä rakenteellisia uudistuksia, joilla taataan resurssien tehokas kohdentuminen ja kilpailukykyinen toimintaympäristö. Reformit, jotka nostavat talouden tarjontapuolen mahdollisuuksia ovat pitkällä aikavälillä talouskasvun kannalta erittäin tehokkaita.

Kotimaiset riskit liittyvät edelleen reaalitalouden kehitykseen ja työmarkkinoihin. Reaalitalouden kasvu on vaisua, eikä se riitä kääntämään olennaisesti työmarkkinoiden tilannetta. Työttömyys jää liian korkeaksi ja erityisesti vaikeasti työllistettävien määrä on kasvussa. Ei-aktiivisen väestön määrä on liian korkealla tasolla ja työmarkkinoiden kohtaannossa olisi parannettavaa.

Reaalitalouden suotuisa kehitys on välttämätön ehto julkisen talouden tilan pysyvälle paranemiselle. On syytä korostaa sitä, että ennustetun kaltainen talouskehitys ei itsessään tule merkittävästi kohentamaan julkisen talouden tilaa Suomessa.

Kansainvälinen talous

Maailmantalouden kasvu jatkuu hitaana

Globaali elpyminen pysyy heikkona. Maailman ostovoimakorjatun BKT:n kasvu jää 3,1 prosenttiin v. 2016 ja kiihtyy vain vähän vuosina 2017 ja 2018. Kasvu on hitainta sitten finanssikriisin ja alle pitkän aikavälin keskiarvon. Kasvu on hidastunut selvästi monissa kehittyvissä talouksissa, erityisesti raaka-aineiden tuottajamaissa, ja käänne teollisuusmaissa on edelleen vaatimatonta hitaan palkkakehityksen ja vähäisten investointien vuoksi.

Heikko kysynnän kasvu näkyy hitaana maailmankaupan kasvuna, alhaisina hyödykkeiden hintoina ja tavoitteen alle jäävänä inflaationa useimmissa suurissa talouksissa. Yksityiset investoinnit teollisuusmaissa ovat laajalti alle pitkän aikavälin trendin, mikä viittaa siihen, että yrityksissä uskotaan kysynnän kasvun myös pysyvän vaisuna. Myös laaja-alainen raaka-aineiden ja vientituotteiden hintojen lasku heijastaa heikkoa kysyntää, vaikka tarjontashokeillakin on ollut merkitystä, erityisesti raakaöljyssä. Alhaiset hinnat tukevat raaka-aineiden tuojien kysyntää, mutta alentavat tuottajien investointeja ja vaikeuttavat niiden rahoitusasemaa. Työttömyys alenee vain hitaasti useissa teollisuusmaissa.

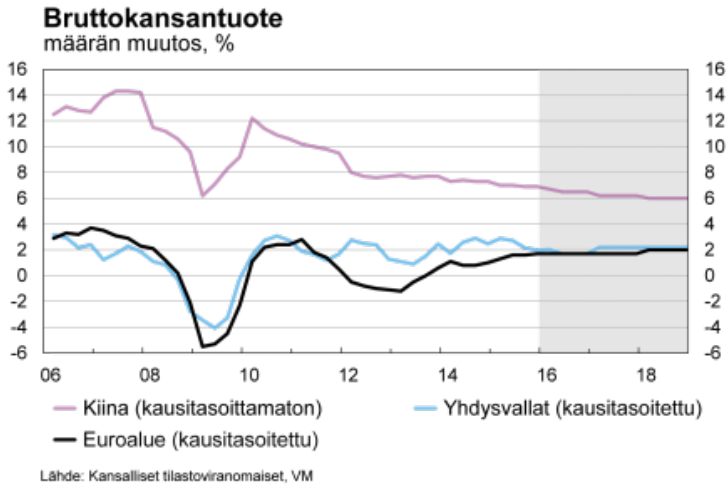

Tuottavuuden kasvu on ollut hidasta jo pitkään. OECD:n mukaan tuottavuus kuitenkin kasvaa aiempaa vauhtia teknologian eturintamassa, mutta eturintamaa tehottomimmissa yrityksissä tuottavuuskasvu on hidastunut merkittävästi. Varsinkin Euroopan ikääntyvillä työmarkkinoilla tuottavuuden merkitys tulee korostumaan.

Euroalue on pysynyt hitaalla kasvu-uralla, osaltaan tuontituotteiden alentuneen hinnan ja euron kurssin heikentymisen vuoksi. Näiden suotuisten tekijöiden vaikutus poistuu ennen ennustejakson loppua. Myös luoton tarjonta ja rahoitusolot ylipäätään ovat kohentuneet, finanssipolitiikka kääntyy elvyttäväksi ja rahapolitiikka pysyy elvyttävänä. Edellä mainitut tekijät kohentavat erityisesti yksityistä kulutuskysyntää, ja investoinnitkin elpyvät hitaasti. Poikkeuksellisen runsas maahanmuutto tuo pienen lisäsykäyksen kysyntään, mutta heikentää julkistalouksien tasapainoa.

Muun muassa Espanjassa ja Irlannissa vahvan kasvun palautumista ovat edistäneet aiemmin tehdyt rakenneuudistukset. Euroalueen kasvua edelleen jarruttaa korkeana pysyttelevä työttömyys. Iso-Britanniassa ja Ruotsissa kasvu pysyy vahvana ja työllisyys hyvällä tasolla.

Laajapohjainen, mutta odotettua hitaampi kasvu jatkuu Yhdysvalloissa. Elpymistä tukevat kotitalouksien taseiden vahvistuminen, suotuisasti kehittyneet työmarkkinat ja keventynyt finanssipolitiikka. Sekä nimellisten

että reaalisten palkkojen nousuvauhti on säilynyt suhteellisen vahvana. Kuluttajien luottamus on palautunut historialliseen mediaaninsa, mutta odotukset ovat hieman heikentyneet. Myös investoinnit tulevat kasvamaan kohtuullista vauhtia.

Venäjän talous tukeutuu edelleen öljyn ja kaasun vientiin. Maa ei ole kyennyt uudistumaan eikä käyttämään raaka-aineista saatuja tuloja tuotannon monipuolistumiseen. Kasvupotentiaalia vaimentavat tekemättömät investoinnit ja talouden kehnot rakenteet kuten julkisen vallan puuttuminen yksityisen sektorin investointi- ja tuotantopäätöksiin. Taantuman jälkeen Venäjän kasvu tulee pysymään erittäin alhaisena.

Kiinassa teollisuuden, rakentamisen ja tavaraviennin kasvut ovat jo hidastuneet merkittävästi ja nämä trendit tulevat jatkumaan. Talous on siirtymässä vienti- ja investointivetoisesta mallista kotimaiseen kulutukseen ja palveluihin tukeutuvaan malliin. Vastaava muutos on aiemmin merkinnyt erittäin selkeää kasvun hidastumista. Jos maan politiikka onnistuu, kasvu hidastuu hallitusti. Toisaalta Kiinassa on edelleen tuettu vanhoja rakenteita, mikä hidastaa muutosta.

Japanin vienti ei ole elpynyt pitkään jatkuneesta elvytyksestä ja jenin massiivisesta devalvoitumisesta huolimatta. Vaikka väestö ikääntyy nopeasti, työn tarjonta on kuitenkin kasvanut vahvasti. Työmarkkinat pysyvät kireinä, ja palkkojen nousu ennustejaksolla tukee kotitalouksien kysyntää.

Maailmankauppa pysyy vaatimattomana

Maailman kaupan kasvu jää vaatimattomaksi. Tämä heijastaa Kiinan teollisuustuotannon kasvun hidastumista ja teollisuusmaiden vähäisiä investointeja. Tuonnin kasvu tulee säilymään vaatimattomana, erityisesti kehittyvissä talouksissa.

1990-luvulla ja 2000-luvun alkuvuosina tavarakauppa kasvoi yli kaksinkertaista vauhtia suhteessa teollisuustuotantoon, mutta nyt se kasvaa jopa hitaammin kuin tuotanto. Näin hidas kaupan kasvu on aiemmin liittynyt vain taantumiin. Teollisuusmaiden tuonnin jousto tuotannon suhteen notkahti jo ennen finanssikriisiä, mutta on sittemmin palautunut. Sen sijaan kehittyvien talouksien tuonti-intensiteetti näyttää taittuneen pysyvästi, Afrikkaa ja Lähi-itää lukuun ottamatta.

Suomen markkinaosuus maailmankaupassa on edelleen supistunut, mutta lasku on hidastumassa, ja esimerkiksi euroalueella Suomi on lähes saavuttanut kriisiä edeltäneen markkinaosuutensa. Sen sijaan Suomen viennin osuus mm. Ruotsin ja Venäjän markkinoilla laskee edelleen. Maailmankaupasta ei synny Suomeen vahvaa kysyntää.

Inflaatio pysyy erittäin maltillisena

Raakaöljyn hinta laski jyrkästi ennen kaikkea kehittyvien talouksien heikentyneiden näkymien sekä Yhdysvaltain ja OPEC:n sitkeästi korkeana pysyneen tarjonnan vuoksi. Sopu Iranin ydinkiistassa on edelleen laajentanut raakaöljyn tarjontaa, ja öljyn hinta tulee nousemaan vain hyvin maltillisesti. Kun kaikissa tuotteissa ja palveluissa on välituotteena energiaa, välittyy öljyn hintashokki hintoihin läpi talouden.

Myös teollisuuden muiden raaka-aineiden hinnat ovat laskeneet nopeasti, kun kehittyvien talouksien kysynnän kasvu on ollut odotuksia hitaampaa ja tarjonta pysynyt runsaana. Raaka-aineiden hinnat ovat ilmeisesti

saavuttaneet pohjansa. Lisäksi Kiinassa ylikapasiteetista koitunut tuottajahintojen aleneminen on jatkunut. Yhdessä nämä tekijät ovat kääntäneet maailman vientihinnat laskuun. Inflaatio-odotukset ovat erittäin alhaiset ja edelleen laskeneet. Näin teollisuusmaiden keskuspankeilla säilyy mahdollisuus epätavallisen rahapolitiikan jatkamiseen. Varsinaisen deflaatiokierteen uhkaa ei kuitenkaan ole näköpiirissä.

Korkojen hidas normalisoituminen on alkanut Yhdysvalloissa. Euroalueen korot tulevat nousemaan ennustejaksolla erittäin hitaasti ja jäävät pitkäksi ajaksi selvästi alemmalle tasolle, kuin mihin kriisiä edeltävällä ajalla totuttiin.

Riskit painottuvat edelleen alasuuntaan

Kiinassa erityisesti yksityisen sektorin nopea velkaantuminen on jatkunut. Pidemmällä aikavälillä ei myöskään ole selvää miten hyvin Kiina onnistuu uudistamaan talousmallinsa ja korvaamaan teollisuuden, investointien ja viennin merkitystä kotimaisella kulutuksella ja palveluilla ilman kasvun merkittävää hidastumista.

Iso-Britannian EU:sta eroamista koskeva kansanäänestys ("Brexit") on jo vaikuttanut pääomamarkkinoilla, ja mahdollinen eroprosessi saattaa aiheuttaa ennakoitua suurempia negatiivisia vaikutuksia, paitsi Iso-Britanniassa, myös globaalisti. Euroalueellakin vallitsevat edelleen alasuuntaan painottuvat riskit. Talouksien toipuminen saattaa olla ennustettuakin hankalampaa, kun suotuisten olosuhteiden vaikutus hiipuu. Euroalueen kyky vastustaa negatiivisia shokkeja pysyy heikkona.

Venäjän taloustilanne pysyy tukalana, eikä ole selvää miten maa sopeutuu tulevaan hitaan kasvun aikakauteen.

Erittäin alhaiset korot teollisuusmaissa sekä lisääntynyt halukkuus riskinottoon ovat ohjanneet sijoitusvirtoja mm. asunto- ja osakemarkkinoille, mikä on voinut johtaa yliarvostuksiin hinnoittelussa. Esimerkiksi Ruotsissa asuntojen hinnat ovat kohonneet erittäin nopeasti. Epätavallisen rahapolitiikan vähittäinen loppuminen, korkojen alkava nousu sekä Yhdysvaltain dollarin vahvistuminen voivat aiheuttaa vahvoja reaktioita rahoitusmarkkinoilla. Etenkin monissa kehittyvissä talouksissa saatetaan nähdä lisää voimakkaita pääomaliikkeitä, kun niissä on otettu paljon dollarimääristä velkaa.

Kysyntä ja tarjonta

Viennin kasvu edelleen hidasta

Tilastokeskuksen kesäkuussa 2016 julkaiseman neljännesvuositilipidon mukaan vienti supistui 1,1 % vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä edellisestä neljänneksestä. Vuonna 2016 viennin kasvu jää 0,8 prosenttiin, sillä Suomen vientimaiden talouskasvu hidastui selvästi alkuvuonna. Lisäksi Suomen viennin kasvu jää vielä vientimarkkinoiden kasvua hitaammaksi.

Vuonna 2017 viennin kasvu kiihtyy 2,9 ja vuonna 2018 3,8 prosenttiin. Suomen vientikysynnän kasvu kiihtyy ennustejakson loppua kohden. Talouskasvu Suomelle tärkeissä vientimaissa kiihtyy ja ulkomaankaupan suhde BKT:en näissä maissa nousee lähemmäs pitkän aikavälin keskiarvoja. Tämä parantaa merkittävästi Suomen vientikysyntää. Kasvun painottuminen Eurooppaan ja Yhdysvaltoihin kehittyvien talouksien sijaan parantaa myös Suomen vientimarkkinamenestystä. Tästä huolimatta Suomi menettää edelleen markkinaosuuksiaan maailmankaupassa ennustejaksolla.

Kesäkuussa julkaistun neljännesvuositilipidon mukaan tuonti supistui 1,8 % vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä edellisestä neljänneksestä. Investointien ja kulutuksen kasvu lisäävät tuontia v. 2016 siten, että nettoviennin vaikutus bruttokansantuotteeseen on negatiivinen. Ennustejakson loppua kohden kotimaisen kysynnän kasvu hidastuu ja nettoviennin vaikutus kääntyy lievästi positiiviseksi.

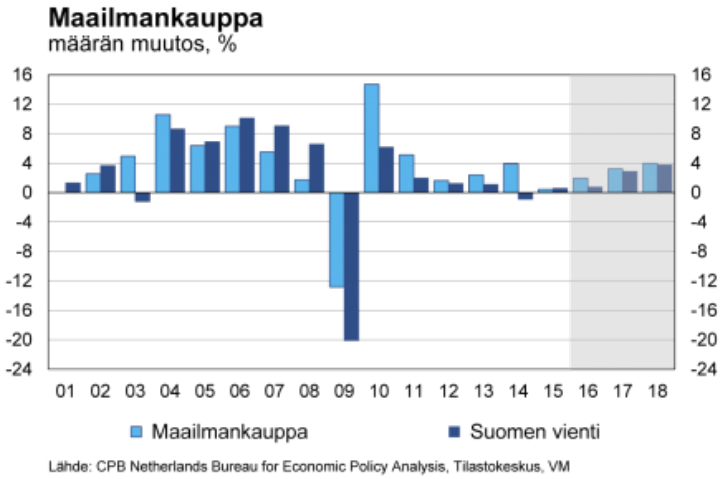

Vaihtotase pysyy lähellä tasapainoa

Tuontihinnat laskevat edelleen vuonna 2016, mutta niiden ennustetaan kääntyvän nousuun öljyn hinnan kallistuessa ja piristyvän maailmankaupan vetäminä vuosina 2017 ja 2018. Vaihtosuhde pysyy vakaana ennustejaksolla.

Vuoden 2016 ensimmäisen neljänneksen lopussa vaihtotaseen 12 kuukauden summa oli jo 0,4 mrd. euroa eli 0,2 % ylijäämäinen suhteessa bruttokansantuotteeseen. Vaihtotaseen vahvistuminen on seurausta pääoman virtaamisesta Suomeen. Kauppatase sen sijan heikkeni hieman, sillä vientihintojen lasku kiihtyi ja viennin määrän heikko kehitys jatkui edelleen.

Vuonna 2016 kauppatase heikkenee jonkin verran lisää verrattuna vuoteen 2015, mutta on silti 1,6 mrd. euroa ylijäämäinen. Ennustejakson loppua kohden kauppatase alkaa parantua uudelleen päätyen noin 2,3 mrd. euroa ylijäämäiseksi v. 2018. Tämä näkyy myös vaihtotaseen ylijäämän lievänä pienenemisenä. Vaihtotase pysyy ennustejaksolla hivenen

ylijäämisenä. Vuonna 2018 vaihtotase on 0,4 mrd. euroa ylijäämäinen eli 0,2 % suhteessa bruttokansantuotteeseen.

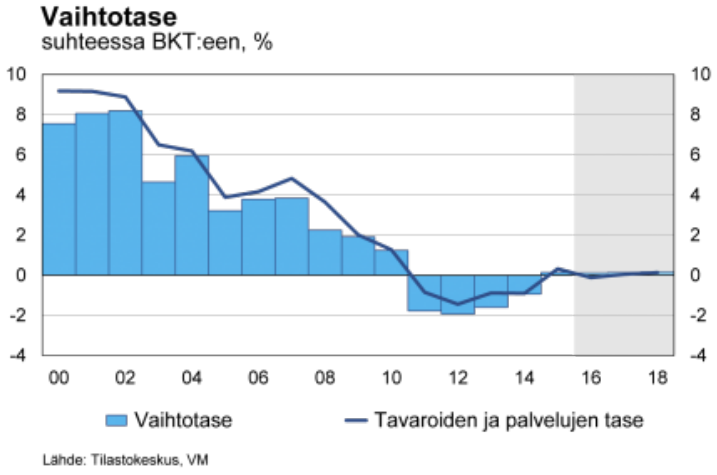

Velkaantuminen vauhdittaa yksityistä kulutusta

Viime vuonna yksityisen kulutuksen kasvu kiihtyi 1,4 prosenttiin kotitalouksien ostovoiman kohentumisen myötä. Tänä vuonna yksityisen kulutuksen kehitys jatkuu edelleen verrattain vahvana. Tämän taustalla on työllisyyden kääntyminen kasvuun, kuluttajien odotusten vahvistuminen ja edelleen verrattain maltillisena jatkuva inflaatio. Lisäksi kulutuksen kasvua tukee kotitalouksien velanottohalukkuus.

Kuluttajien odotukset ovat kohentuneet tuntuvasti kuluneen kuuden kuukauden aikana viime vuoden lopun tavanomaista heikommalta tasolta. Tilastokeskuksen julkistaman kuluttajabarometrin mukaan luottamus oman taloudellisen tilanteen suhteen oli toukokuussa hyvin lähellä pitkän aikavälin keskimääräistä tasoa. Viime kuukausina myös työttömyyden uhkan koetaan vähentyneen. Kuluttajabarometrin perusteella ajankohtaa pidetään hyvänä kestokulutushyödykkeiden hankkimisen kannalta.

Tänä vuonna yksityinen kulutus lisääntyy 1,4 % ja kysynnän lisäys näkyy erityisesti kestokulutushyödykkeiden kohdalla. Kuluttajien rekisteröimien henkilöautojen lukumäärä lisääntyi tammi-toukokuussa peräti yli 17 % vuodentakaiseen verrattuna. Autoverotuksen maltillinen kevennys, vahvistuva kuluttajien luottamus ja autokannan ikääntymisestä aiheutuva kysyntäpaine ovat vauhdittaneet uusien autojen hankintaa. Tammi-huhtikuussa myös vähittäiskaupan määrän kasvu nopeutui viimevuotisesta 1,4 prosenttiin.

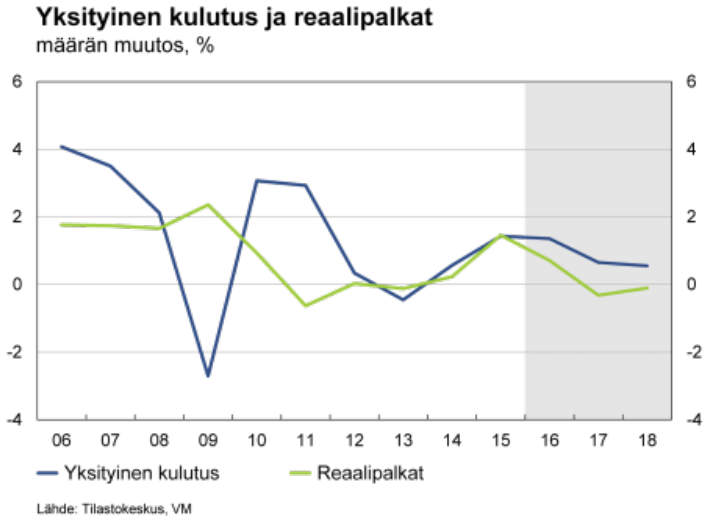

Ensi vuonna kotitalouksien reaalitulojen kasvu jää vähäiseksi, minkä seurauksena yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu 0,7 prosenttiin. Ostovoiman kasvua vaimentaa inflaation nopeutuminen. Työllisyys jatkaa kuitenkin kohenemistaan minkä seurauksena kuluttajien luottamuksen odotetaan säilyvän edelleen vahvana.

Lyhyellä aikavälillä kilpailukykysopimus vaimentaa kansantalouden palkkasumman kasvua. Julkisen sektorin lomarahojen väliaikainen leikkaus ja työajan pidentämisen arvioidaan pienentävän julkisen talouden maksamien palkkojen määrää. Osana kilpailukykysopimusta ansiotulojen verotusta kevennetään v. 2017 vakuutetun sotumaksujen nousun kompensoimiseksi.

Alhainen korkotaso, asuntokaupan viriäminen ja mahdollisuus lykätä asuntolainojen

takaisinmaksua lyhennysvapaiden avulla ylläpitää kotitalouksien velkakannan kasvua. Vuonna 2016 voimaantulevan uusiin asuntolainoihin liittyvän 90 % enimmäisluototussuhteen eli ns. lainakaton avulla pyritään osaltaan pienentämään kotitalouksien velkaantumiseen liittyviä riskejä.

Merkittävimmän osan kotitalouksien tuloista muodostavat niiden saamat palkat. Vuonna 2018 kotitalouksien palkkatulojen kasvu nopeutuu. Tähän vaikuttaa työllisyyden kasvun voimistuminen, jota tukee maltillisesti kehittyvät työvoimakustannukset yhdessä kansainvälisen talouden elpymisen kanssa. Samanaikaisesti ansiotulojen verotus kiristyy hieman vakuutetun sotumaksujen nousun myötä. Kotitalouksien ostovoiman kasvua vaimentaa edelleen hintojen nousun kiihtyminen. Kotitalouksien säästämisaste jatkaakin laskuaan yksityisen kulutuksen kasvaessa käytettävissä olevien tuloja nopeammin. Yksityisen kulutuksen kasvu jää vuonna 2018 vain 0,6 prosenttiin.

Yksityisten investointien rooli säilyy vahvana

Yksityiset investoinnit kasvavat koko ennusteperiodin ajan ja voimakkainta kasvu on kuluvana vuonna, lähes 5 %. Tähän vaikuttavat sekä uudisrakentamisen vauhdittuminen erittäin matalalta tasolta viime vuoden lopulla että suurten tuotannollisten investointien osuminen voimakkaimmin kuluvaan vuoteen. Jatkossa vaikuttaa maailmantalouden ja -kaupan kehityksen jääminen aiempaa ennustetta heikommaksi. Toisaalta kilpailukykysopimus vähentää yritysten kustannuspaineita ensi vuodesta alkaen ja lisää yritysten toimintaylijäämää parantaen investointien tulorahoitusmahdollisuuksia. Myös koko ennusteperiodin ajan negatiivisena säilyvä reaalikorko kannustaa investoimaan ja sen vaikutus on nyt korko-odotusten heikennyttyä voimakkaampi kuin vielä maaliskuun ennusteessa. Vuosina 2017 ja 2018 investoinnit kasvavat noin 4 % vuodessa.

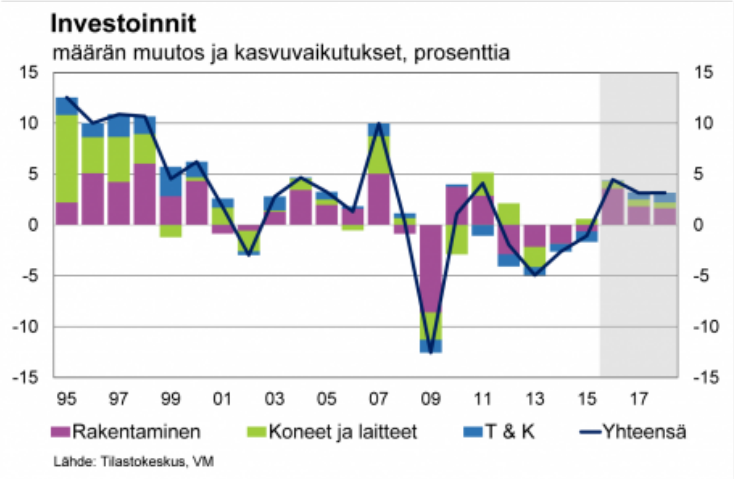

Vaikka investoinnit kasvoivat alkuvuonna odotettua heikommin, vain noin 0,4 % viime vuoden ensimmäisestä neljänneksestä, se ei muuta kuvaa investointien kiihtyvästä suunnasta. Syynä vaisuun ensimmäiseen neljännekseen oli kone- laite- ja kuljetusväline- sekä asejärjestelmäinvestointien kaksinumeroinen supistuminen. Myös viime vuoden lopun investointeja korjattiin alaspäin. Investointien tarkentuminen on usein merkittävää ja siksi tälle korjaukselle ei ole ennusteessa annettu täyttä painoarvoa. Kovaa kasvua on odotettavissa erityisesti Äänekosken biotuotetehtaan kone- ja laiteinvestointien ansioista.

Rakennusinvestoinnit kehittyivät sen sijaan ensimmäisellä neljänneksellä ennustettua paremmin. Myös rakentamisen liikevaihtotiedot ovat osoittaneet alkuvuoden myynnin vahvaksi. Voimakkainta nousu on ollut asuntoinvestoinneissa, joissa uudistuotannon volyymikasvu oli melkein 14 % ja kappalemäärissä mitattuna uusia asuntoja aloitettiin rakentamaan 23 % enemmän kuin vuosi sitten. Maa- ja vesirakennusinvestoinnit ovat kehittyneet hyvin ja myös uusista hankkeista päätettiin kehysriihessä. T&k-investoinnit lähtevät vas-

ta vähitellen liikkeelle, sillä ne kärsivät vielä tuotekehitys- ja tutkimushenkilöstön irtisanomisista sekä valtion t&k-menojen supistuksista.

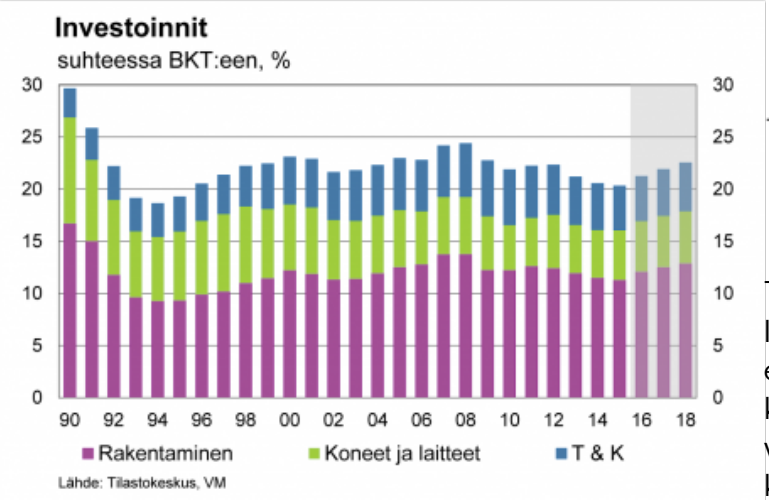

Uudisrakentamisesta kasvun moottori

Tuotanto on Suomessa vihdoin kasvussa. Koko talouden arvonlisäys kasvoi viime vuonna 0,7 % ja on kasvanut jo viitenä peräkkäisenä vuosineljänneksenä. Talouskasvu on saamassa vauhtia yhä useammilla toimialoilla, tosin hyvin hitaasti rakentamista lukuun ottamatta. Tämän vuoden ensimmäisellä vuosineljänneksellä kasvua oli metsätaloudessa, metsä- ja kemianteollisuudessa, energiahuollossa, rakennustoiminnassa sekä muutamilla yksityisten palveluiden toimialoilla. Talouden aktiviteetti riippuu tällä hetkellä pitkälti kotimaisesta kysynnästä. Teollisuuden toimialojen tuotanto supistuu vielä laaja-alaisesti. Talouskasvun painottuminen heikomman tuottavuuskehityksen palvelualoille on johtanut tuottavuuden heikkoon kehitykseen työtuntia kohti.

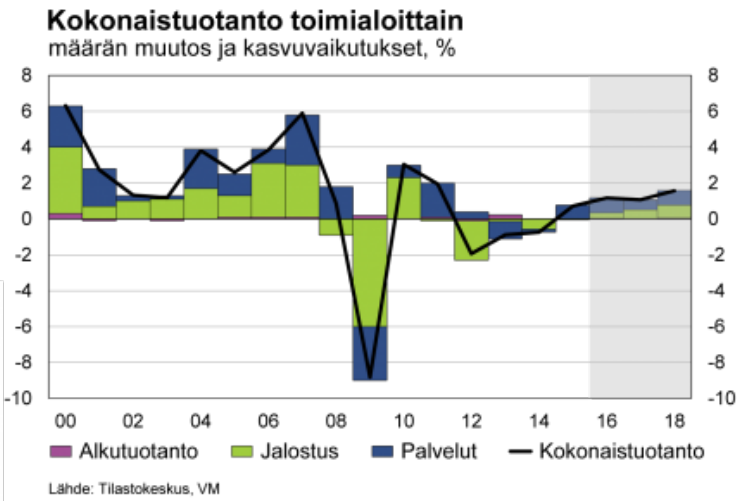

Talouskasvu on ollut alkuvuonna muutamilla toimialoilla verrattain nopeaa alkuvuonna, esimerkiksi rakentamisessa. Merkittävää lisäkiihtymistä näillä toimialoilla ei ole odotettavissa, sillä kasvu nojaa ensisijaisesti kotimarkkinakysyntään. Ennustettua nopeampi kasvu vaatisi viennin merkittävää vauhdittumista. Sellaista ei kuitenkaan suhdannekyselyjen ja uusien tilausten valossa ole vielä tänä vuonna luvassa. Taloutta supistavat muutamat toimialat teollisuudessa ja julkisissa palveluissa. Maailmankaupan kasvun nopeutuminen ja investointihyödykkeiden lisääntyvä kysyntä elvyttävät tuotannon laaja-alaisempaan kasvuun ensi ja seuraavana vuonna. Tuotannon rakennemuutos etenkin elektroniikka- ja paperiteollisuudessa hidastaa kasvua vientikysynnän kohentumisesta huolimatta. Kokonaisarvonlisäys kasvaa runsaan prosentin vuodessa vuosina 2016–2018.

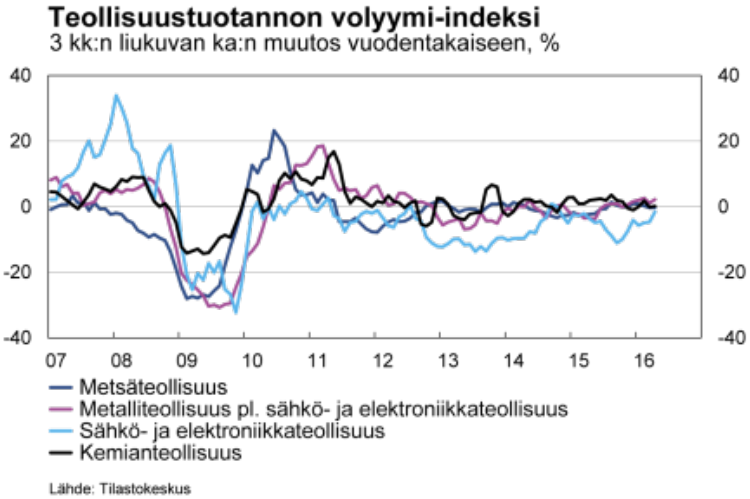

Teollisuuden suhdannenäkymät ovat vakaat mutta vaisut, sillä uusia tilauksia on tekstiiliteollisuutta lukuun ottamatta kertynyt alkuvuonna viimevuotista vähemmän. Teollisuustuotannon alamäki siis jatkuu tänä vuonna. Kilpailukykysopimus on askel oikeaan suuntaan ja siitä voidaan odottaa kohennusta yritysten kustannuskilpailukykyyn ennustejakson loppua kohti. Teollisuusyritykset itse kokevat kilpailutilanteen EU:n sisämarkkinoilla vaikeammaksi kuin EU:n ulkopuolisilla markkinoilla, etenkin investointihyödykkeitä valmistavissa yrityksissä. Myönteisimmät tuotanto-odotukset ovat puu- ja rakennustuoteteollisuudessa. Seuraavien kuukausien aikana tuotanto supistunee sen sijaan tekstiili- ja vaateteollisuudessa. Vientikysynnän elpyminen ja yritysten ponnistelut tuotteidensa kilpailukyvyn kohentamiseksi tukevat teollisuuden tuotantoa tulevina vuosina. Tänä vuonna teollisuuden arvonlisäys supistuu vielä hieman, mutta lisääntyy ensi vuonna lähes kaksi ja seuraavana vuonna lähes kolme prosenttia.

Rakentamisen luottamus ja tuotanto
saldo ja muutos vuodentakaiseen, %

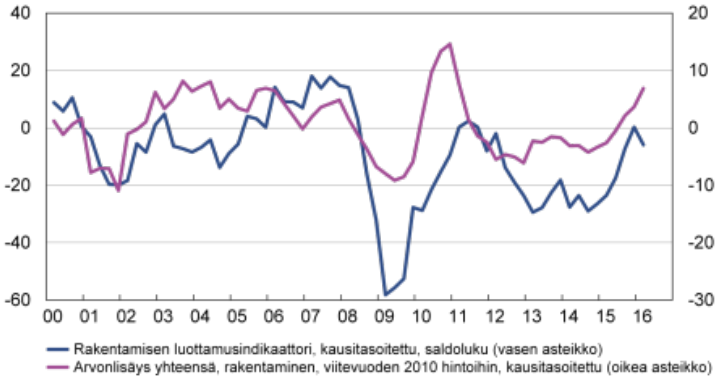

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

Rakentamisen suhdannenäkymät ovat jatkaneet kohentumistaan. Varsinkin kasvukeskuksissa niin asuin- kuin muu talonrakentaminen lisääntyvät tänä vuonna merkittävästi. Tämä on alkanut näkyä jo kapasiteettikapeikkoina rakennuskoneita vuokraavissa yrityksissä. Lisäksi runsas neljännes rakennusyrityksistä ilmoittaa ammattityövoiman puutteen rajoittavan kasvua. Alkuvuonna nopeassa kasvussa ovat olleet julkisen, asuin- sekä liike- ja toimistorakentamisen uudiskohteet. Lisäksi korjausrakentaminen tukee rakentamisen aktiviteettia ja suunnitteilla on monta liikennehanketta. Tänä vuonna rakentamisen arvonlisäys kasvaa 6½ %. Ensi ja seuraavana vuonna rakentaminen kasvaa noin kaksi prosenttia, kun talonrakennustoiminta asuinrakentamista lukuun ottamatta tasaantuu.

Palvelutuotanto
muutos vuodentakaiseen, prosenttia ja saldoluku, 3 kk

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

Palvelualojen suhdannenäkymät ja myyntiodotukset kohenivat lievästi keväällä alkuvuodesta, ja myyntiodotukset ovat lähikuukausia vahvemmat. Palveluiden kysyntä on elpynyt muutamilla yksityisillä palvelutoimialoilla. Parhaat kasvun edellytykset tänä vuonna ovat yrityksiä palvelevilla palvelutoimialoilla. Erityisesti matkailu- ja ravintolatoiminta sekä tieto- ja viestintäpalvelut odottavat myyntinsä kasvavan lähiaikoina. Sen sijaan liikenteen palveluissa kasvua ei edelleenkään odoteta ja julkinen palvelutuotanto supistuu. Kotitalouksien vaimea ostovoiman kehitys ei tue kaupan myyntiä. Vuosina 2016 – 2018 palveluiden tuotanto lisääntyy prosentin.

Työllisyys, hinnat ja palkat

Työllisyydessä nähtävissä käännettä parempaan

Työllisyysnäkymät ovat parantuneet alkuvuonna. Suomen talouden pitkän taantumajakson päättyminen ja taloudellisen aktiviteetin lisääntyminen etenkin rakentamisessa näkyvät jo työtuntien kasvuna: tehtyjen työtuntien määrä on noussut tammi-huhtikuussa 1,8 % vuoden takaiseen verrattuna. Työvoiman kysynnän lisääntyminen varsinkin rakentamisessa kääntää työllisyyden tänä vuonna lievään 0,3 % kasvuun.

Työttömyyden kasvu on ainakin hetkellisesti pysähtynyt sekä Tilastokeskuksen otospohjaisen työvoimatutkimuksen että Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan. Viime vuonna työttömyysaste nousi 9,4 prosenttiin, mutta kuluvan vuoden huhtikuussa työttömyysasteen trendi on laskenut 9,1 prosenttiin. Tänä vuonna nopeutuva talouden kasvu ei vielä suuremmin vähennä työttömien määrää, sillä osa piilotyöttömistä aktivoitunee työnhakuun avointen työpaikkojen lisääntymisen myötä. Ennuste koko kuluvan vuoden työttömyysasteelle on 9,2 %.

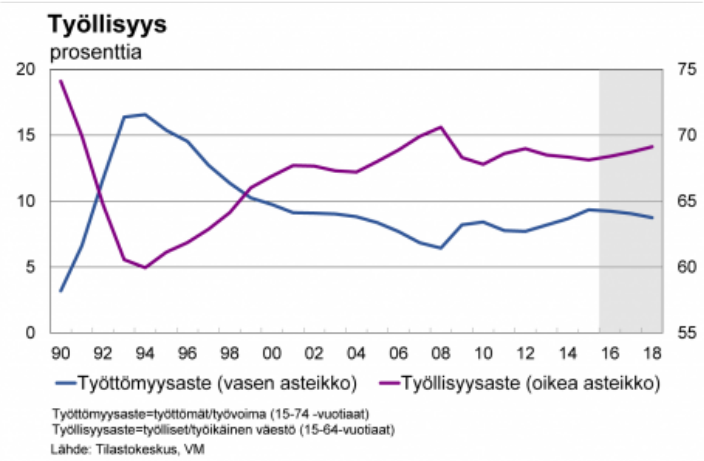

Bruttokansantuotteen kasvu vuosina 2017 ja 2018 ylläpitää työllisyyden paranemista ja kääntää myös työttömyyden hitaaseen laskuun. Työttömyys pysyy kuitenkin korkeana koko ennustejaksolla. Työllisyyden ennustetaan paranevan 0,3 % vuonna 2017 ja 0,5 % vuonna 2018. Työttömyysaste laskee 9,1 prosenttiin vuonna 2017 ja edelleen 8,7 prosenttiin vuonna 2018.

Kilpailukykysopimukseen sisältyvä työajan pidentäminen nostaa olemassa olevan työvoiman tehtyjen työtuntien määrää vuodesta 2017 alkaen, mikä voi vähentää yritysten ja julkisyhteisöjen rekrytointitarvetta lyhyellä aikavälillä. Pidemmällä aikavälillä työajan pidennys ei vaikuttane työllisyyteen negatiivisesti, mikäli työllistä kohti laskettu työn tuottavuus paranee ja työvoimakustannus näin laskee. Työllisyyden kasvua lisäksi tukevat kilpailukykysopimukseen sisältyvät 0 % sopimuskorotukset sekä työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen alennukset, jotka laskevat työn hintaa vuodesta 2017 alkaen. Kilpailukykysopimuksen toimien arvioidaan kokonaisuudessaan vaikuttavan vähän työllisyyteen ennusteperiodilla, sillä matalampien työvoimakustannusten siirtyminen vientiä vahvistavaksi kilpailukykytekijäksi ottaa aikansa ja positiiviset vaikutukset työllisyyteen näkyvät pääosin vasta vuodesta 2018 alkaen.

Pitkäaikais- ja rakennetyöttömien määrä on kasvanut edelleen. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita oli huhtikuussa 121 000, eli 17 000 enemmän kuin vuotta aiemmin. Rakennetyöttömien määrä oli TEM:n työnvälitystilaston mukaan huhtikuussa 214 000, eli 9 000 henkilöä enemmän kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömyys on kasvanut vii-

me vuosina kaikissa ikäryhmissä, mutta kaikkein eniten 25–54-vuotiaissa. Suuri rakennetyöttömyys tulee hidastamaan työttömyyden laskua parantuneesta suhdannetilanteesta huolimatta.

Työllisyystilanteen kohentumisen esteenä ovat heikon suhdannekehityksen lisäksi erilaiset alueelliset ja ammatilliset yhteensopivuusongelmat työttömien työnhakijoiden ja avointen työpaikkojen välillä. Avointen työpaikkojen määrä on jatkanut kasvuaan tammi-huhtikuussa TEM:n tietojen perusteella, mutta tämä ei ole juurikaan vähentänyt työttömien määrää.

Työnvälitystilaston tilastoima rekisteröityneiden työttömien työnhakijoiden lukumäärä ja Tilastokeskuksen otospohjainen työttömyys antavat osin erilaisen kuvan työttömyyden tasosta ja kehityksestä. Tilastokeskuksen mukaan työttömiä oli tammi-huhtikuussa keskimäärin 257 500, mutta TEM:n mukaan 355 253 henkeä.

Tällä hetkellä eroa Tilastokeskuksen ja TEM:n ilmoittamien työttömyyslukujen välillä lisää erityisesti se, että osa työttömistä on luopunut aktiivisesta työnhausta heikon suhdannetilanteen takia. Tilastokeskuksen työttömyyskäsite edellyttää aktiivista työnhakua ja ei-aktiiviset työttömät luokitellaan työvoimatutkimuksessa "piilotyöttömiksi". Eroja työttömien lukumäärissä selittävät myös tilastointimenetelmien ja lainsäädännön muutokset.

Kuluttajahinnat nousevat maltillisesti

Vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä kuluttajahinnat pysyivät viime vuoden ensimmäiseen neljännekseen nähden ennallaan sekä kansallisella kuluttajahintaindeksillä että yhdenmukaistetulla kuluttajahintaindeksillä mitattuna. Vuonna 2015 kansallisen kuluttajahintaindeksin vuosimuutos oli -0,2 %, joten hintojen laskuvauhti näyttäisi siis alkuvuonna pysähtyneen. Useat tekijät selittävät hitaana jatkunutta hintakehitystä, mutta merkittävimpänä tekijänä on öljyn maailmanmarkkinahinnan alhainen taso edellisvuoteen nähden. Energiahyödykkeiden hinnat laskivat vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä 5,1 % vuodentakaisesta. Myös tavaroiden sekä elintarvikkeiden hinnat laskivat alkuvuodesta. Sen sijaan inflaatiota vauhdittivat palvelut, joiden hinnat nousivat noin 2,5 prosenttia vuodentakaisesta.

Ennuste kuluvan vuoden inflaatioksi on 0,5 % kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna, eli kuluttajahintojen odotetaan nousevan maltillisesti. Pidemmän aikaa laskussa olleen raakaöljyn hinta kääntyi selvään nousuun kuluvan vuoden toisella neljänneksellä. Ennusteessa öljyn keskimääräisen tynnyrihinnan oletetaan vuonna 2016 kuitenkin vielä jäävän 46 euroon, kun vuoden 2015 toteutunut keskihinta oli hieman alle 48 euroa. Vuoden kolmannella neljänneksellä öljyn hinnan vaikutuksen odotetaan kääntyvän inflaatiota kiihdyttäväksi, jonka jälkeen vaikutus pysyy positiivisena ennusteperiodin loppuun.

Alkuvuonna päivittäistavarakauppa on edellisvuoden tapaan ilmoittanut elintarvikkeiden hinnanalennuksista kaupan kilpailutilanteen pysyessä kireänä. Tavaroiden hintoihin vaikuttavat heikko kysyntä sekä tuontihintojen pitkään jatkunut lasku. Sen sijaan palveluiden hintojen odotetaan nousevan kuluvana vuonna yli kahden prosentin vauhtia, joka on hieman keskimääräistä hitaampaa. Palveluiden hintoihin ovat vaikuttaneet etenkin korotukset sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuissa sekä osakehuoneistojen hoitovastikkeissa. Kuluvana vuonna verojen sekä hallinnollisten maksujen korotusten inflaati-

ota kiihdyttävä vaikutus on arviolta 0,6–0,7 prosenttiyksikköä. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen ylärajojen korotusten lisäksi tähän vaikuttavat korotukset ajoneuvo-, tupakka- ja polttoöljyverossa sekä vastakkaissuuntaisesti autoveron lasku.

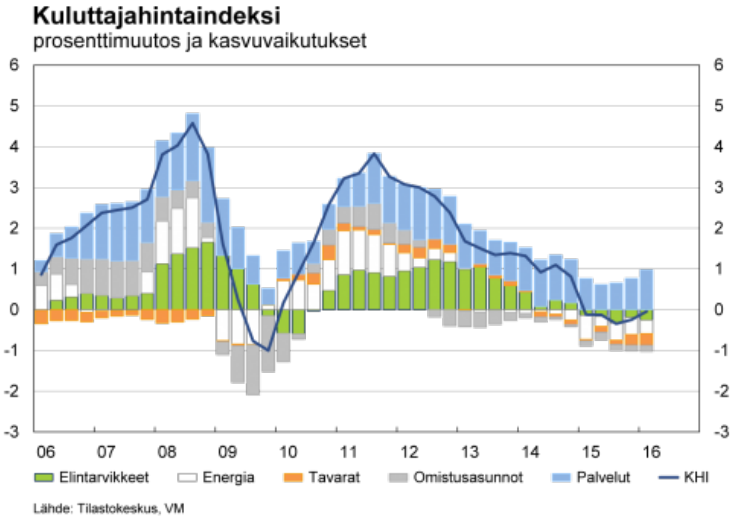

Inflaatiopaineet pysyvät myös tavanomaista matalampina seuraavina vuosina sillä kansantalouden käytössä on vapaita resursseja ja tuotantokuilu on edelleen selvästi negatiivinen. Myös kilpailukykysopimuksen vaikutukset esim. työvoimakustannusten alenemisen kautta hillitsevät inflaatiokehitystä vuosina 2017 ja 2018. Vuonna 2017 kansallisen kuluttajahintaindeksin odotetaan nousevan 1,2 % ja vastaavasti ennusteen viimeisenä vuonna 2018 kasvuksi ennustetaan 1,3 %. Ennustejaksolla asteittain nouseva öljyn hinta kiihdyttää inflaatiota. Tämän lisäksi ennusteeseen vaikuttavat myös oletukset aiempaa hitaammin heikkenevästä eurosta ja alhaisesta, mutta vähitellen nousevasta korkotasosta.

Vuonna 2015 euroalueen inflaatio yhdenmukaistetulla kuluttajahintaindeksillä mitattuna oli 0,0 % ja hintakehitys on jatkunut hitaana alkuvuodesta 2016. Energian hintojen alhainen taso on hidastanut inflaatiota myös euroalueella, muiden kuluttajahintakorin pääerien vaikutuksen ollessa inflaatiota kiihdyttävää. Euroopan keskuspankin viimeisimmän ennusteen perusteella euroalueen inflaation odotetaan nousevan 0,2 % kuluvana vuonna, 1,3 % vuonna 2017 ja 1,6 % vuonna 2018. Vertailukelpoiset kasvuluvut ovat Suomen osalta 0,5 % vuodelle 2016, 1,1 % vuodelle 2017 ja 1,3 % vuodelle 2018, joten hintakehityksen ennustetaan olevan kotimaassa kuluvaa vuotta lukuun ottamatta hieman euroalueen keskiarvoa hitaampana.

Ansiotason nousu on maltillista

Nimelliset ansiot nousivat ansiotasoindeksillä mitattuna 1,3 % viime vuonna. Sopimuspalkkojen nousu oli 0,6 % ja muut tekijät nostivat ansiotasoindeksiä 0,7 %.

Vuonna 2016 ansiotaso kehittyy työmarkkinaosapuolten vuoden 2015 kesäkuussa neuvotteleman työmarkkinaratkaisun mukaisesti; työllisyys- ja kasvusopimus nostaa sopimuspalkkoja keskimäärin 0,6 %. Ansiokehitysennusteessa oletetaan muiden tekijöiden kuin sopimuspalkkojen kohottavan ansioita 0,6 % vuodessa. Nimellisten ansioiden arvioidaan näin ollen kasvavan 1,2 % vuonna 2016.

Maltillisen ansioiden nousun oletetaan jatkuvan edelleen ansiotason kasvaessa 0,8 % vuonna 2017 ja 1,2 % vuonna 2018. Tämä ansiotason nousu on huomattavasti 2000-luvun keskimääräistä vauhtia hitaampaa, mikä on sopusoinnussa hitaan talouskasvun ja vaisun työllisyyskehityksen kanssa.

Julkinen talous

Suomen julkinen talous kohenee hitaasti

Julkisen talouden alijäämä pieneni viime vuonna selvästi alle kolmen prosentin sopeutustoimien ansiosta. Rahoitusasema pysyy kuitenkin edelleen alijäämäisenä ennustejaksolla. Talouden hidas kasvu ei tuota tarpeeksi verotuloja rahoittamaan julkisia menoja. Lisäksi julkiset menot kasvavat, kun väestö ikääntyy. Hallituksen päättämät säästöt hillitsevät puolestaan menojen kasvua ennustejaksolla. Julkinen velka suhteessa kokonaistuotantoon jatkaa kasvuaan lähivuosina.

Julkisen talouden ennusteessa on huomioitu työmarkkinajärjestöjen 14.6. 2016 allekirjoittama kilpailukykysopimus sekä siihen liittyvät hallituksen kaavailemat kompensaatiot palkansaajien verotuksessa vuodelle 2017, kun sopimuksen kattavuus on n. 85 %. Tässä yhteydessä monista sopimuksen toimeenpanoon liittyvistä yksityiskohdista on jouduttu tekemään teknisiä oletuksia, jotka tarkentuvat, kun sopimuksen toimeenpano etenee. Lyhyellä aikavälillä kilpailukykysopimus heikentää julkista taloutta.

Valtion talousarviotalouden rahoitusasema koheni alkuvuodesta hieman erityisesti hyvän verotulokertymän ansiosta. Kuluvan vuoden toisen lisätalousarvion jälkeen budjettitalouden nettolainanottotarve on kuitenkin edelleen 5,7 mrd. euroa. Sopeutustoimista ja hyvin maltillisesta menokehityksestä huolimatta alijäämä pienenee verrattain hitaasti ensi ja seuraavana vuonna, koska talous kasva edelleen vaatimattomasti.

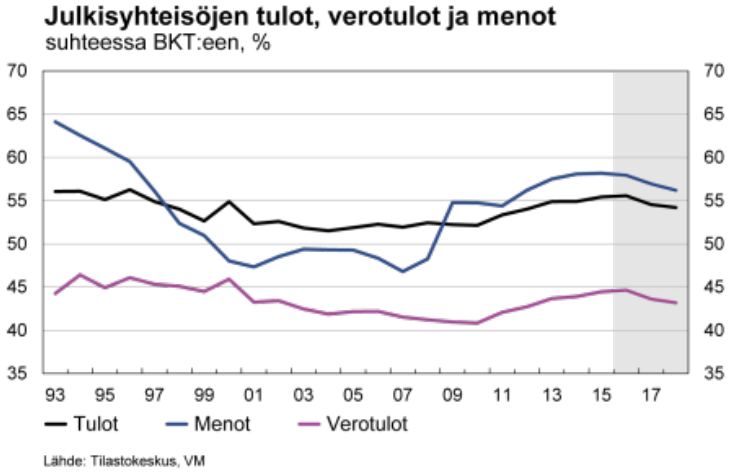

Valtion menoja kasvattavat tänä vuonna mm. maahanmuuton kustannukset. Kilpailukykysopimukseen sisältyvät sosiaaliturvamaksujen alentaminen ja lomarahojen leikkaus pienentävät työvoimakustannuksia ja siten valtion menoja ensi vuodesta lähtien. Lisäksi työajan pidentämisen oletetaan vähentävän valtion maksamia palkansaajakorvauksia. Veronalennukset ja palkkasumman alhaisempi kasvu pienentävät valtion verotuloja. Tulonjaon muutos yritysten hyväksi lisää yhteisöveron tuottoa.

Valtionvelka jatkaa kasvuaan sekä nimellisesti että suhteessa BKT:hen, mutta kasvuvauhti hidastuu. Alhaisen korkotason vuoksi valtionvelan korkomenot ovat edelleen varsin maltilliset. Velan ohella valtion takauskanta on kasvanut nopeasti ja ylittää jo 40 mrd. euroa.

Paikallishallinnon rahoitusasema vahvistuu hieman lähivuosina. Kunnat jatkavat taloutensa sopeuttamista kuluvana vuonna. Lisäksi hallitusohjelman mukaiset sopeutustoimet vahvistavat kuntataloutta ennustejaksolla. Väestön ikärakenteen muutoksesta aiheutuva palvelutarpeen kasvu lisää kuitenkin paikallishallinnon hoito- ja hoivamenoja. Myös

kasvanut maahanmuutto lisää paikallishallinnon menopaineita.

Sopeutustoimien vuoksi paikallishallinnon kokonaismenot kasvavat hyvin vaimeasti. Ensi vuonna kulutusmenot supistuvat, kun kilpailukykysopimuksen mukaiset lomarahojen leikkaus, työnantajan sosiaaliturvamaksujen alennus ja vuosityöajan pidentäminen astuvat voimaan. Arvio perustuu oletukseen, että vuosityöajan piteneminen alentaa kuntien menoja ja sosiaali- ja terveydenhuollossa erityisesti menojen kasvupainetta vuosina 2017-2020. Kuntatalouden kehitysarvio ei sisällä kuntien mahdollisia omia lisäsopeutustoimia vuosille 2017-2018.

Myös paikallishallinnon tulot kasvavat vaimeasti lähivuosina. Kuluvana vuonna verotulojen kasvua hidastaa yhteisöveron jako-osuuden määräaikaisen korotuksen päättyminen. Kuntiin kohdistuvat hallituksen sopeutustoimet pienentävät valtionosuuksia. Lisäksi oletetaan, että kilpailukykysopimuksella tavoiteltavat paikallishallinnon menosäästöt huomioidaan valtionosuuksien mitoituksessa.

Työeläkelaitosten ylijäämä suhteessa BKT:hen heikkeni viime vuonna 1,4 prosenttiin. Heikkeneminen jatkuu ennustejaksolla ja ylijäämä päätyy alle prosenttiin v. 2018. Työeläkemenojen kasvu jatkuu nopeana eläkeläisten määrän kasvaessa ja keskimääräisen eläketason noustessa. Vaimeana pysyvä palkkasumman kasvu hidastaa vakuutusmaksutulojen kasvua. Yksityisen sektorin työeläkevakuutusmaksun 0,4 prosenttiyksikön korotus lisää puolestaan maksutuloja ensi vuonna. Kilpailukykysopimuksessa sovittu työnantajien maksurasituksen osittainen siirto palkansaajille ei vaikuta työeläkelaitosten rahoitusasemaan. Työeläkelaitosten omaisuustulot pysyvät tänä vuonna viime vuoden tapaan alhaisella tasolla matalan korkotason vuoksi. Korkotuottojen odotetaan kuitenkin kääntyvän maltilliseen kasvuun ensi vuodesta alkaen.

Muiden sosiaaliturvarahastojen alijäämä supistuu kuluvana vuonna, koska työttömyysvakuutusmaksua korotettiin vuoden alusta prosenttiyksiköllä. Lisäksi ansiosidonnaisten työttömyysturvamenojen kasvu pysähtyy ja työttömyyden perusturvamenojen kasvu hidastuu. Ensi vuodesta alkaen työttömyysmenojen ennakoidaan kääntyvän maltilliseen laskuun. Hallituksen tekemät säästöpäätökset hillitsevät muiden sosiaaliturvarahastojen menojen kasvua ennustejaksolla. Kilpailukykysopimuksessa sovittu työnantajien sairasvakuutusmaksun alentaminen tekee Kelan rahoitukseen vuosina 2017 ja 2018 runsaan 800 milj. euron loven, joka paikataan valtion lisärahoituksella. Sen sijaan sopimuksessa sovittu työnantajien työttömyysvakuutusmaksun osittainen siirto palkansaajille ei vaikuta muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaan.

Taustakuvat

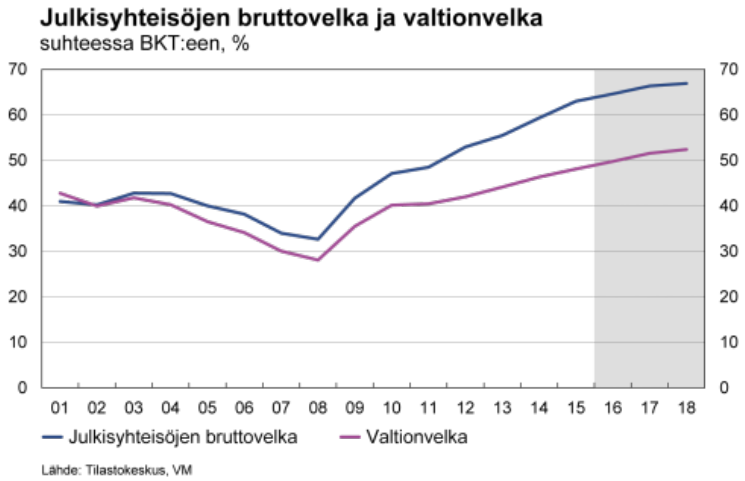

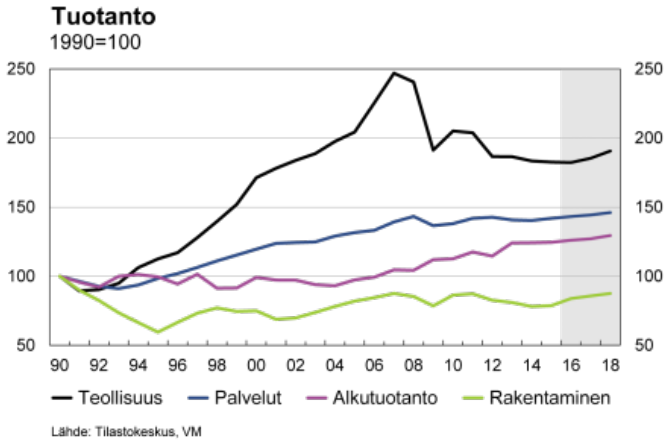

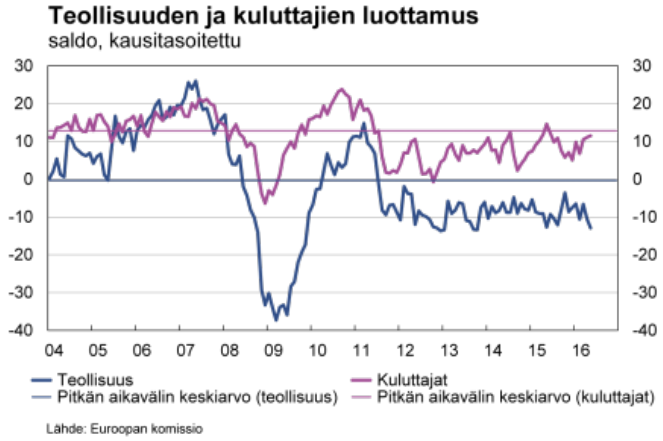

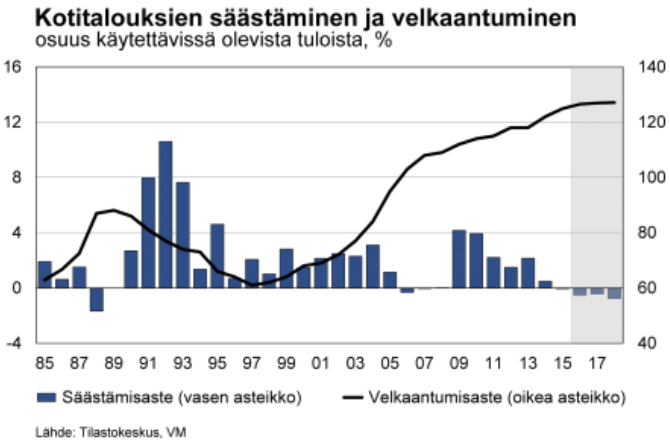

Lisätietoja

Kansantalousosaston
suhdanneyksikön päällikkö
Mika Kuismanen,
puh. 02955 30021,
gsm 040 502 5107

Neuvotteleva virkamies
Marko Synkkänen,
puh. 02955 30359

Julkinen talous
Kansantalousosaston
vakausyksikön päällikkö
Mikko Spolander,
puh. 02955 30006,
gsm 040 558 7457

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
vm.fi

Taloudellinen katsaus, kesä 2016
Valtiovarainministeriön julkaisu – 24a/2016
ISSN 1797-9714 (zine)
ISBN 978-952-251-782-1 (zine)

Lukuohjeet ja tulostusversio

Tämä digitaalinen julkaisu on luettavissa kaikilla päätelaitteilla niiden käyttöjärjestelmästä tai näytön koosta riippumatta (tietokoneet, tablet-laitteet, älypuhelimet ja tv-vastaanottimet joissa on nettiselain). Julkaisun sisältö skaalautuu automaattisesti kulloinkin käytössä olevalle näyttökoolle. Saat suurennettua kuvat ja kaaviot ruudun kokoisiksi klikkaamalla niitä.

Jos katsot julkaisua tietokoneellasi, voit helposti siirtyä sivulta toiselle näppäimistön nuolinäppäimillä ja kosketusnäytöllisellä laitteella vastaavasti pyyhkäisemällä kuvaruutua oikealle tai vasemmalle.

Tulosta PDF-versio tästä.